

גליון
באר
הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

חקת

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת חקת

- א עינינו לך תלויות – תכלית הניסים שהיו להם במדבר כדי שיהיו תלויים בו יתב"ש . . . . .
- ו כי הוא הנותן לך – כל טבע העולם ביד ה' וכל קניני האדם מידי ה' המה נתונים לו . . . . .
- ח אשרי אדם בוטח בך – גדול שכרם של הבוטחים בה' בכל עת וזמן . . . . .
- ט אין לך רשות להרהר אחריה - אמונה פשוטה בחי עולמים . . . . .
- יא מה טעם יש בה – קיום התורה והמצוות אף בלא הרגשת טעם . . . . .
- יג יאמרו המושלים – כוחות עצומים טמונים באדם ויצאו לפועל כשיחשיב את תורתו ועבודתו . . . . .
- טו הרוצה בתשובה – מעלת השבים בתשובה יותר מצדיקים גמורים . . . . .
- יז חוקת התורה - המהרהר על ידי לימוד התורה הקדושה . . . . .
- יט אדם כי ימות באהל – רציפות הלימוד . . . . .

חקת

עינינו לך תלויות – תכלית הניסים שהיו להם במדבר כדי שיהיו תלויים בו יתב"ש

בפרשתן (כא ה) 'וידבר העם באלוקים ובמשה... כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלוקל... וישלח ה' בעם את הנחשים הרשפים... עשה לך שרף ושום אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי'. ודבריהם תמוהים עד מאד, כי היאך אמרו כי אין לחם ואין מים בשעה שהקב"ה ממטיר להם בכל יום ויום לחם מן השמים, ואף גם באר מים לפניהם מנס הסלע שנתחדש להם זה עתה. ומצינו ביאורו ברבינו בחיי (ר"ה כי אין) כי טענתם הייתה - הנה כל אומות העולם יש להם לחם לשובע נפשם, וכל מזונותיהם מוכנים להם לזמן ארוך – מבלי שיצטרכו לשאול 'מה נאכל', ואצ"ל שמים יש להם בשפע, וכל זה בלא שום הפרש אם הם זכאים או חייבים. ואמרו

בני ישראל, מה נשתנינו מכל אומה ולשון, שניתן לנו 'מן' - לחם מן השמים דבר יום ליומו, ולא לזמן ארוך, ואפילו המים שהן הפקר לעולם ואין לאדם מחיה זולתם גם כן נסתלקו מאתנו כשמתה מרים, ומוטל עלינו להזהר ולהשמר בכל מעשינו שיהיו כראוי לרצון לפני הכורא יתברך בכדי שיומשך לנו שפע הפרנסה, רצוננו בפרנסה מסודרת ומובטחת.

אכן, מהאי טעמא נענשו, כי כפרו בטובת המזון שבא להם לכבוד ומעלה, כי דייקא לרום ערכם של דור המדבר שהיו כמלאכי השרת היה המן בא להם דבר יום ביומו (ולא כפ"א לזמן ארוך), כדי שיהיו עיניהם תלויות תמיד אל ה' בענין שכתוב (תהלים קכג ב) 'הנה בעיני עבדים אל יד אדוניהם... והענין היה להם להרגיל נפשם במדת הבטחון והאמונה בשם יתברך".

א. מעשה היה לפני כמה שנים בעיר פלעטבוש יצ"ו, ביהודי שהחזיק תחת ידו חנות לממכר יין ויי"ש במשך כשלושים שנה והצליח עד מאוד במסחרו זה, לפני כשנתיים ימים באה ה'צרה' לביתו, כי בא איזה נכרי ופתח בסמוך לו (במרחק שני רחובות) חנות גדולה לממכר יינות למיניהם, היהודי הרגיש זאת היטב על בשרו כי 'בית המסחר' החדש משך אליו קונים רבים מבני ברית וגם שאינם בני ברית. ומתוך 'איש מצליח' הפך הלה להיות נמנה על אלו שאך בקושי 'גומרים' את החודש... ותירב בבית היהודי תאניה ואניה...

היהודי השתדל מאד שלא לעבור ברחוב שבו עומדת החנות שהזיקה לפרנסתו, כי בכל עת שעבר שם היה לבו מתפלץ לגודל ה'עגמת נפש' שנגרם לו בראותו לנגד עיניו 'זה לעומת זה' – חנות מצליחה זאת לעומת חנותו היורדת מטה מטה ל"ע. והנה, מקום חנותו של היהודי לא הייתה בבעלותו אלא ב'שכירות' עמדה תחת ידו, כעבור זמן קצר מפתחת החנות החדשה מכר 'בעה"ב' של הבנין (שבתחתיתו נמצאת החנות) את כל הבנין, קונה חדש זה פנה אל מיודענו והודיעו כי אינו 'מוסיף' לו מאומה ב'דמי השכירות' שנותן לו, על כן הוא מצווהו – פנה מקומך, ויכלך לך אל מקום אחר... כאן כבר הרגיש היהודי כי כבד עליו המשא, וימחר לביתו לבכות את מצבו כי אם עד עתה הייתה החנות 'גוססת' הרי מעתה 'נסתם הגולל' עליה. בעצם היום הזה בא לו היהודי לעבור בסמוך לחנות המשגת גבולו (אף שהשתדל שלא לעבור שם, עאכ"כ ביום כזה...) והנה רואה הוא 'לוח גדול' המודיע ב'אותיות קידוש לבנה' for sale (החנות למכירה), מכיוון שכבר היה היהודי כמעט לאחר ייאוש, פנה אל 'משיג גבולו' והציג את עצמו אנכי פלוני בעל החנות הישנה ועתה אבדתי לגמרי, ובירר אצלו על מה ולמה החליט למכור החנות, הנכרי הסביר עצמו שראה כי אין כוחותיו עומדים לו לנהל חנות גדולה כל כך, אם תרצה אמכרנה לך. שאל היהודי 'האוכל לשבת עמך לאסיפה ליום המחר בשעה 11 בבוקר', אמר לו הנכרי לשעה זאת כבר הזמנתי 'קונה' אחר, אם תרצה

באר הפרשה - הקת

ב

להקדימו בוא לביתי בשעה 10, וכן עשה, היהודי סר לביתו בשעה 10, ואחר 'דין ודברים' גמר עמו את ה'עסק' בשעתו"צ, בצאתו בשעה 11 הודיע הנכרי למי שבא אחריו שהאסיפה מבוטלת כי כבר עברה החנות לבעלות היהודי יחד עם השם שקנה לעצמו ומשיכת הקונים המרובים.

מעשה זה ללמד על הכלל כולו יצא, כי ליהודי היה נראה שהחנות החדשה מצירה צעדיו, ופרנסתו מתמעטת מידי יום ביומו, ובאמת, עתה ראה כי הנכרי הנ"ל הכין ליהודי חנות גדולה עם קונים רבים, ובמקום שיצטרך היהודי להתחיל את הכל מחדש – בחיפוש אחר מקום חדש לחנותו ולהשקיע ממון ודמים בשיפוץ והכשרת המקום לחנות של יין, ועל כולנה בפרסום בראש כל חוצות כי נפתחה חנות חדשה ומורחבת. מה עשה הקב"ה, שלח שליח בדמותו של אותו 'משיג גבול' שנתייגע עבורו, ובשעה שהיהודי שכב על מיטתו הכין לו הנכרי חנות בעלת 'שם טוב' המכנסת רווחים גדולים ונאים... ולכל אחינו בני ישראל ייאמר, מה לכם כי תלינו בראותכם כי צרה קרובה, טעות בידכם, הרי כל זה אינו אלא מעשה הקב"ה הטוב ומיטיב, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא... גם מצינו כאן השגחה פרטית נפלאה, שעבר בסמוך לחנות וראה את ההודעה על מכירתה, באותו רגע – לא לפניו כשעדיין לא היה לוח המודיע על מכירת החנות, ולא לאחריו – כדי שיהיה סיפק בידו להקדים לשבת ול'גמור' הקנין בטרם יקנהו נכרי אחר תחתיו. כתב ה'בית יוסף' (א"ח נא ט) שב'יהי כבוד' שאנו אומרים בתפילת שחרית יש כ"א אזכרות (שם ה'), וכנגדם יש ב'תהילה לדוד' (הנאמר לאחר יהי כבוד) כ"א פסוקים, ושמעתי מחכם אחד דבר נפלא, שהפסוק הששה עשר מ'תהילה לדוד' הוא 'פותח את ידך', לעומתו פסוק הששה עשר מ'יהי כבוד' הוא 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום'. כלומר, שבעניני פרנסה ניכר ביותר ענין זה, כי האדם מחשב כך וכך אעשה וארוויח סכום זה, למקום פלוני אני מהלך ותבוא לי הרחבה בסכום פלוני. לאידך נראה לו כי פלוני מפסיד פרנסתו, ולבסוף, יראה שפרנסתו תבוא לו דייקא מזה המזיקו, או ממקום שלא פילל לא מילל כי דייקא משם תבוא ישועתו – ועצת ה' היא תקום...

ונזכיר את דבריו של הרה"ק מקאברין זי"ע (אמרות משה א"ב) כשאדם יוצא לשוק וצורך כספו בידו בכדי לקנות בו דבר מה, אם יאמין בבירור כי החפץ שברצונו לקנות הוא מהשגחתו יתב"ש וכן שהקב"ה הכניס בו את המחשבה לקנות, ואף הסכום שיקבעו הכל בהשגחה, וכן במוכר דבר מה – שיאמין כי הדעת למכור וכן הסכום הכל בהשגחתו יתב"ש, ערב אני בעדו כי השי"ת יצליח את כל דרכיו.

מרגלא בפומיה דהגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, ביאורם של צדיקים בפסוק (תהלים כג ו) 'אך טוב וחסד ירדפוני' שכל הרדיפות שיש לו לאדם אינם אלא 'אך טוב וחסד' עבורו (כך איתא ביאמרי אמת לובלין קרח, ועוד).

וכבר נכנסו אליו אב ובן כב' שבועות קודם פטירתו לעלמא דקשוט, ובכה האב לפניו שהבן מרגיש כי רודפים אותו בכל מקום אשר הוא הולך ומר לו עד מאוד, א"ל רבי אברהם פ"א בשנה נצטוונו להרגיש טעם מרור – בליל הסדר. אבל בכל השנה אין כל טעם ועניין להרגיש טעם מרירות, לכשתתבונן תראה כי הכל מתוק וטוב הוא.

אין הדברים אמורים רק בצער האדם מ'משיג גבולו' אלא לכל צער וחלישות הדעת שעוברים על האדם – עצתו אמונה, כי באמונה עזה ותמה שהכל לטובתו יצא מצרה לרווחה ומאפילה לאור גדול. וכן איתא מהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (בהעלותך תרע"ז) על מה שאמרו חז"ל ש'חלשה דעתו של אהרן... – וז"ל. וכן בקין מצינו שחלשה דעתו כדכתיב (בראשית ד ג) 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', המפרשים הקשו למה לא יחרה לו מאחר שראה שמרחקין אותו, כדכתיב 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה'. אך היה צריך לקבל הכל באהבה, כדכתיב 'אם תיטיב שאת', ואיתא בגמרא (ברכות ס:) כל מה דעבד רחמנא לטב עביד, והיה עליו לדעת שכן הוא תהלוכות העולם הזה שמנסין את האדם על ידי חולשת הדעת, עכ"ל. והכלל ידוע, שכשידע האדם שזהו 'נסינותיו' בעולם הזה יוקל עליו לעמוד בהם בגבורה.

עפ"י"ז מבאר עוד ה'רכינו בחיי', שלכן נענשו מיד - 'וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים', כי 'נחשים שרפים' לא נאמר, אלא הנחשים השרפים בה' הידיעה. היינו, שהנחשים והשרפים הללו כבר היו שם מקדמת דנא וכדכתיב (דברים ח טו) ה'מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב'. אלא שעד אותו היום הגן עליהם הקב"ה מכל פגע רע - שהיה ענן אחד משבעה עננים לפניהם הורג נחשים ועקרבים שלא יזיקום, והיה הענן ההוא מיוחד לפלא הזה, אך מאחר שהתלוננו על כך שהם תלויים בה', ורצו לחיות כשאר האומות בהנהגה שבדרך הטבע, על כן הסיר מהם הקב"ה את השגחתו, וכביכול עשה רצונם - שיהיו מופקדים לפגעי הטבע, וממילא נשכום הנחשים השרפים כדרכו של עולם.י.

ב. ובזה פירשו עוד, מה שנאמר 'וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים' ולא נאמר 'וישלח', כי 'וישלח' הוא מלשון שחרור לחרות, וע"ד שנאמר (שמות יג יז) 'ויהי בְּשִׁלַח פֶּרְעָה אֶת הָעַם', ובא הכתוב ללמד שלא הביא הקב"ה נחשים מקצווי ארץ וגם לא ברא נחשים לנושכם, אלא הביא עליהם את הנחשים שהיו עד עתה בסמוך אליהם - קשורים בדבר ה' לבלתי הזיק את העם, ומאחר שחטאו ניתנה להם הרשות להזיק כטבעם, וכביכול שחררם מכבליהם.

ג. כי זה כל האדם לדעת שאין בכוחו עשות מאומה, והרי הוא כמי שידינו כבולות, ואת הכל יעשה הבורא, מעשה בבחור ירא שמים שניגש פעם אל ה'משגיח' והתלונן בפניו על ה'כעס' השולט עליו בכל עת ושעה, ובכה בפניו, רבי הושיעני, כי אינני מהלך ד' אמות מבלי לכעוס ולקצוף בריב ומדינים על כל אשר ייקרה לפני. א"ל המשגיח, הסכת ושמע למעשה אשר בפני, אולי ירווח לך, פעם עלו קבוצת גנבים על אניית נוסעים שהפליגה בהשקט ובבטח, הללו עלו כנוסעים תמימים, מתוך מחשבה לפרוץ באמצע הנסיעה לחדרו של 'רב החובל' ולהכריחו להוביל את האניה כפי רצונם... על אם הדרך שמעו מחוץ לחדרו של רב החובל שבפנים החדר מתנהל וויכוח גדול בין מנהיגי הספינה האם לעצור באיזה 'אי בלב ים' שעתידים הם תוך כמה דקות לעבור בסמוך אליו, או למהר בנסיעה ולא להפסיק באמצע כי אחד ממנהיגי הספינה מיהר מאד בדרכו... הגנבים ניצלו שעת הכושר זאת - שיש מריבה בתוככי החדר, פרצו לחדר וכפתו את כל מנהיגי הספינה בידיהם וברגליהם, ומעתה עשו בספינה ויושביה ככל העולה על רוחם. והנה, אין צריך לומר שמשנכנסו הגנבים ושלטו על הנהגת הספינה פסק הויכוח בין מנהיגי הספינה... עתה פנה המשגיח לבחור, אמור נא האם נמשך כעסם של המנהיגים זה על זה, ענה הבחור שלא, ומדוע, כי נכנסו עתה למצב סכנה, והאיך יחשבו על דברי הבל כוויכוח שהיה ביניהם, א"ל המשגיח והרי לא נכנסו בזה לכלל סכנה, משלא היה מענה בפי הבחור אמר לו המשגיח, צא החוצה, וחשוב מהי התשובה הנכונה על כך, יצא הבחור והתבונן, וחזר כשמענה בפיו, עד עתה כשחשבו את עצמם כ'מנהיגי הספינה' כעסו זה על זה - מה לך כי תחווה דעת ותתערב בענינים אשר אני שולט עליהם... אך ברגע שבאה חבורת גנבים וכפתו אותם ביד וברגל נוכחו לדעת שאינם מנהיגים כלל, ואין הספינה ויושביה תלויים לא בהם ולא בהחלטותיהם, ואדרבה הרי הם כפותים וכבולים בידי אחרים, מעתה סר מהם כל

באר הפרשה - הקת

ד

מזומן לפניהם סיפוקם, ומה מאוד יסובב דבר זה ומצינו נוראות בשבח הקיווי והיחול לה' בדברי הרחקת הלב מהכרת השגחת הבורא ויראת הרמח"ל (דרוש בענין הקיווי) וז"ל. שהמאמין בהשי"ת אפילו נכנס בגיהנם יוצא ממנו, ויליף ליה רוממותו, עכל"ק"י.

כעס וכל דין ודברים, וינוחו בשלום על מקומם, כאן סיים המשגיח את דבריו, בחור יקר, הנך כועס ומריב עם כל הנקרה בדרכך, כי נראה לך שבידך לנהל ולהנהיג את העולם ומצבך מטוב עד רע, כל זה עד שתכיר ותדע כי הבורא מנהיג את העולם והכל תלוי בידו ואתה כבול בידי הבורא יתב"ש, אז תשלוו נפשך וכל סביבתך תתנהל על מי מנוחות בשלום ושלווה.

ד. רבות מצינו בשבח הסמיכה והתליה 'במי שאמר והיה העולם', וידועה דרכם של הרבה צדיקים (הרה"ק רבי מנעשכין זי"ע, הרה"ק הידברי חיים זי"ע ועוד הרבה) שלא עלו על יצועם כל עוד שהייתה הפרוטה מצוייה בכיסם, ואולי י"ל כי כשיש לאדם אפילו פרוטה אחת כבר איננו תלוי כ"כ בבורא, שהרי עדיין בידו מעות לקנות למחר לחם לשובע נפשו. ורק אחר שסילקו מעליהם כל מעותיהם עד הפרוטה האחרונה הרגישו היטב כי תלויים בה' והשליכו יתב"ש על ה' שבוודאי יפרנס ויזון אותם בחן ובחסד וברחמים, אז הלכו לנוח לבטח על משכבם.

ידוע שהרה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע ציווה קודם פטירתו (לשון צדיק, בצוואה מיום א' ח"י חשון תרי"ג, אות א) עוד אני מצווה... לא יקברוני אצל עשיר - אפילו מוחזק בכשרות, רק אצל עני יהיה עני שבעניים רק שיהיה מוחזק בכשר. והיינו כי פעמים אדם שיש לו רוב כל אינו מרגיש כל כך שהוא נצרך בכל רגע לחסדי הבורא יתב"ש.

ומצינו בירד"ק, שכשאמר לבן ליעקב 'נקבה שכרך עלי ואתנה' (בראשית ל כח), לא אבה יעקב לקבל 'הצעתו' אלא ביקש לקבל שכרו בכבשים העקודים וברודים, ומבאר הרד"ק (ד"ה לא) לא תתן לי שום דבר קצוב בשכרי, אלא יהיה שכרי דרך מקרה וטובת האל כמו שיזמין לי. והיינו כי לבן רצה לעקור את הכל - לתת לו שכר קבוע, ובזה לא ירגיש שכל פרנסתו תלויה בידי שמים. אך יעקב אבינו ענהו שאינו רוצה בשכר קבוע, כי על ידה יתמעט בטחונו בה', כשהוא מרגיש ששכרו בטוח וקבוע ועומד, אלא רצה לחיות על פי מעשים שבכל יום, ועי"ז יהיה תלוי בבורא ית' בכל עת ובכל שעה.

ואף העוסק ב'השתדלות' לא יסיח דעתו מהיות תלוי בה', כדכתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לבאר (ספר הזכות, שלח בדיבור הראשון) מה שדרשו בגמרא (שבת לא.) על דברי הנביא (ישעיה לג ו) 'והיה אמונת עיתך חוסן ישועות חכמת ודעת' אמונת - זה סדר זרעים, עתך זה סדר מועד וכו', ובתוס' (ד"ה אמונת) הביאו את דברי הירושלמי 'אמונת זה סדר זרעים - שמאמין בחי עולמים וזורע'. ולכאורה צריך ביאור, דבפשטות נראה דאדרבה זה שאינו עוסק בעבודת השדה מאמין הוא יותר מהעוסק, אלא מבאר ה'ח"י הרי"ם', שיותר נחשב כמאמין אדם שעוסק ביגיע כפו לצורך פרנסתו, ובכל זאת מכיר הוא ויודע באמונה שלימה ותמימה, שלא עבודתו ויגיע כפיו מביאה לו את טרפו וטרף ביתו, אלא 'מאמין הוא בחי עולמים' ותולה עצמו בחסדי השי"ת, שהוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. לכן רמזו חז"ל 'אמונת - זה סדר זרעים' שדיקא במקום ההשתדלות והזריעה נחשב האדם 'מאמין' אם עדיין הוא סמוך ותלוי בה' ולא במעשי ידיו.

הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצוק"ל נתייתם בעודו ילד קטן מהוריו, כדי להרוויח כמה פרוטות להחיות בהם את נפשו ולחיותו ברעב, היה משכיר את עצמו כ'נער שליח' המוליך דברים ממקום למקום, וכך היה נוהג, מתוך 'שכרו' נטל כמה פרוטות שחוקות וקונה את מאכלו, ואת המעט הנותר אסף פרוטה לפרוטה למען יעמדו לימים רבים, והיה שומרם בצרור שנשא עמו תדיר. באחד מימי ערש"ק פנה לטבול במקוה, ופשט את בגדיו בחדר החיצון, משחזר מכור הטבילה ללבוש את בגדיו הבחין שנגנב מעמו צרור

באר הפרשה - הקת

ה

מקרא (ישעיה מ לא) 'וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים', היינו שעל ידי אמונה יעלו אותו מבאר שחת, 'וכמה מלאכים עליונים מעלים אותו המקווה, ומסתלקים עמו למעלה (פירוש, במקום גבוה יותר מן הגיהנום), ותקוותו היא מהרתו, מקוה ישראל ממש, כי הוא במדריגה עליונה שאין עושה בו פגם'. ומוסיף לבאר, שהמאמין ומצפה לישועת ה' הרי הוא שב למקורו דומיא דהשב בתשובה דכתיב גביה (הושע יד, ב) 'שובה ישראל עד ה' אלקיך, וכשם

שהוא מגיע 'עד ה' אלוקיך' ממש, כן נמי המקנה בוקע בקו תקוותו (פירוש, על ידי האמונה והתקווה), ועושה נקב וסדק לעלות תחת כסא הכבוד. וזה מרומז בקרא (בראשית מט יח) 'לישועתך קויתי ה' שעל ידי האמונה זוכה להתקרב ולהיות דבוק בהשי"ת. ולא עוד, אלא 'כמו שקנה בחייו לה', כן לאחר מותו כשמתגברים כנגדו הדינים, הוא מתחזק בתקותו עד ה' ונקשר בו, ומסתלק ברגע וכו', וכן אחר המוות לא יבושו הקווים'.¹ וכן מבאר שם

המעוות שעמל עליהם כל כך בכל לבו ונפשו. והיה אומר רבי יחזקאל - באותה שעה נוכחתי לראות את 'אפסיות' האדם, ואפסיות כל קניניו בעולם הזה, וראיתי עד כמה אין לו לאדם שום כוח בידי, והרי לך שכן רגע אבדתי עמל זמן ארוך לאבדון עולם... אז גמרתי אומר לעזוב את הכל, נסעתי לעיר 'ראדין' במחיצת קדשו של ה' חפץ חיים' זי"ע, שהכנסני ללמוד בישיבתו הרמה, ומשם נתעלה לאילנא רברבא, והאיר את שמי הגולה כולה.

ה. איתא בגמרא (תענית ח.) 'א"ר אמי, בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה, מניין, מחולדה ובור, ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקב"ה על אחת כמה וכמה'. ובתוס' הביאו את המעשה דחולדה ובור. מעשה בנערה שהייתה מהלכת לבית אביה, ובדרכה נפלה לבור עמוק מבלי יכולת לצאת משם, עבר שם בחור אחד ואמר לה, אם אעלה אותך תינשאי לי, והיא אמרה הן. נשבעו זה לזה שלא ינשאו לאיש ואשה אחרים, אמרו 'מי מעיד בינינו', הייתה שם חולדה אחת, נמנו וגמרו שחולדה זו והבור הלזה יהיו עדיהם, והוציא אותה מן הבור. כעבור זמן נשא אותו בחור אשה אחרת וילד ממנה בן, באתה חולדה אחת ונשכה את הבן ומת, ילדה לו אשתו בן נוסף, וביומא חדא נפל הבן השני אל תוך הבור ומת, באותה שעה הבין הבחור כי אכן החולדה והבור בהם האמין להיות לו כעדי, הם אלה שבאו להחזיק את עדותם שעליו להינשא לאותה נערה שהציל מן הבור ולקיים את שבועתו אשר נשבע לה...

כתב ה'בן יהודע' (שם) 'ומה המאמין בחולדה ובור - פירוש, מאמין שאפילו חולדה ובור שאין בהם דעת, יש ממש בעדות שיעיד אותם עליו לנקום ממנו נקם על ידם, כמשפט העדים שיש בהם דעת דכתיב בהו יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו, המאמין בהקב"ה שיעשה משפט וינקום נקם כשמעיד אותו עליו, על אחת כמה וכמה'.

מוסיף ה'בן יהודע' מעשה שהיה בימיו כעין מעשה דחולדה ובור, וכך היה. איש יהודי עשיר מופלג עשה את דרכו ממדינה למדינה בשיירה אחת עם אנשים נוספים, כשברשותו כמה בהמות וגמלים טעונים בדינרי זהב ובעושר רב. בין בני השיירה היה נכרי בעל כוח שחמד בלבו את הממון הרב של היהודי, על כן החל מתחבר ליהודי בחיבה ורעות, והיה מהלך בכל יום לצדו ומספר עמו סיפורי מעשיות, עד שבאחד הימים הסיח את דעתו בדברו עמו והלכו יחדיו אחרונים מן השיירה, וגרם בחכמה שנתרחקו מן השיירה, וכיוון שנתרחקה השיירה מרחק רב ירד הנכרי מעל בהמתו ובא לו להרוג את היהודי. משראה היהודי כי כלתה אליו הרעה, הביט כה וכה וירא כי אין איש ולא מצא אלא עוף ממין מסויים העומד בחגווי הסלע במקום קרוב, צעק היהודי אל עבר מרצחו, הנה עוף פלוני הוא הוא שיעיד על דמי, לנקום נקם. הנכרי צחק למשמע דבריו של היהודי ושחטו רח"ל, חזר הנכרי לבני השיירה ולקח את כל מעותיו של היהודי הלזה.

באר הפרשה - הקת

1

לענין התפילה כי הקב"ה כביכול יורד לשמוע תפילתנו מפיו של המקווה, סוד זה - 'קוה קיויתי ה' ויט אלי וישמע שוועתי' (תהלים מ ב), וזהו אומרו 'לישועתך קיויתי ה' - מה שאני מקווה אני עושה (בוה הקיווי) שתבוא ישועתך בשם הזה, בלי שיתעכב ע"י המקטרגים.

כי הוא הנותן לך - כל טבע העולם ביד ה' וכל קניני האדם מידי ה' המה נתונים לו

ויזכור בכל עת כי הקב"ה הוא הנותן כוח לעשות חיל, וכל הנעשה בזה העולם מטוב ועד רע, ברווח או בהפסד הכל מכוחו נעשה, וכדאיתא

משראו בני משפחתו של היהודי שאינו שב ממסעו לאחר ימים רבים, הבינו שמן הנראה נטרף על ידי חיות רעות וליסטים המצויים בין הדרכים, ויתאבלו עליו. הנכרי הרוצח שב לביתו (שבעיר המלוכה) שמח וטוב לב, שלח ידיו במסחר עם מעותיו של מסכן זה, וילך האיש הלוח וגדל מאד, עד שלרוב עושרו נתקרב לבית המלוכה, ויאהב אותו המלך ומינהו להיות 'משנה למלך', ולא נחה דעתו של המלך עד שקירבו לסעוד עמו דבר יום ביומו.

באחד הימים קנה שר הטבחים בדמים מרובים ממין אותו העוף המדובר (עוף זה לא היה מצוי כל כך במקומם ולכן היה ערכו רב), והכין לפני המלך מטעמים מבשר העוף. בהגיע זמן הסעודה ישב המלך יחד עם המשנה למלך - הלא הוא אותו נכרי רוצח וגזלן, והנה נכנס שר הטבחים והגיש לפני המלך ומשנהו את הבשר, והוסיף לאמר למלך, היום הכנתי את מאכל המלך מבשר עוף פלוני אשר טעמו ערב לחיך ומחירו רב... מששמע המשנה למלך את שם העוף המוגש למלך, נזכר ביהודי ש'מינה' את העוף הלז 'לעד' על רציחתו בידי נכרי שפל זה, ובת שחוק עלתה על פניו. וירא המלך את המשנה למלך שחוק, מיהר לשאלו, לשמחה מה זו עושה, המשנה למלך שלא רצה לספר לפני המלך על מעלליו הרעים אמר למלך 'לא אוכל להגיד', ויחר אף המלך וגער בו אם לא תספר לי אהרוג אותך, משראה המשנה למלך כי המלך נחרץ בדעתו, וגם היה הזמן קצר מידי כדי שיוכל להמציא דבר שקר ובדותא מלבו להניח את דעתו של המלך... ע"כ אמר בלבו, וכי מה איכפת לו למלך שהרגתי יהודי מסכן אחד לפני כמה שנים, הרי הוא בכבודו ובעצמו יודע שהנני הורג בכל יום עשרה יהודים ואינו פוצה פה ומצפצף... ויספר המשנה למלך את כל דבר המעשה, ואמר לו צחקתי כי הוא אמר שהעוף יעיד על מיתתו, ואילו אני אוכל כעת עוף זה יחד עם המלך על שולחנו... ויאמר המלך בלבו, הנה דבר זה נעשה ב'השגחה' מן השמים, שנתגלגלו הדברים שאדע מכל דבר המעשה ע"י עוף זה בעצמו, ויצו המלך למהר להוציא את משפחת המשנה למלך מביתו, ותחתם הכניסו לבית הגדול והמפואר משפחת היהודי הנרצח, ואת המשנה למלך תלו על פתח ביתו... מסיים ה'בן איש חי' את דבריו, וז"ל. 'ראה כמה גדלו מעשה השי"ת, כי היהודי אמר, עוף פלוני הזה יעיד על דמי, וככה עשה הקב"ה אשר סיבב כמה סיבות, עד שסוף דבר זה המין של עוף זה בו נודע דמו של היהודי ונהרג הרוצח, ותחת ממון שלקח מן היהודי שילם מאה פעמים, כי נעשה זה עשיר גדול וביתו וממונו ניתן ליורשי היהודי הנרצח, קל נקמות ה', קל נקמות הופיע'.

1. כי המאמין באמונה פשוטה בתכלית, יודע אל נכון שהוא וכל מצבו מעמדו ופרנסתו בידי ה', ולא כאותם המחשבים כי הם עושים והם פועלים, והקב"ה עוזרם ומסייעם. לא כן הוא האמת, אלא

באר הפרשה - הקת

ז

נמשכים והולכים, רק מפני שכן רוצה הקב"ה ולא לדיבור, שהכאה נראית כמי שבאה לשנות את מפני שזהו טבעם ח"ו, ואין דבר העומד וקיים האבן לבאר מים, ואילו דיבור אל הסלע מורה בלתי גזר בן המלך, וזהו ההבדל בין הכאה שהכל עומד ברצונו, אין הסלע קיים בעולם אלא

האמת כי את הכל עושה ה' (ולא רק את הסיוע). איש חסיד תם וישר היה ושמנו רבי מרדכי קארן ועשירותו גדלה עד מאד, הלה מחסידי הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זי"ע היה ובבואו לחצר הקודש היה מוזיל הון רב מממונו לצרכי החצר (עד שאמרו שחדשים ארוכים עדיין אוכלים בחצר הקודש מפירותיו של ר' מרדכי) פעם אחת משהגיע ר' מרדכי (והזויל מממונו לסעודת מרעים) ישב עם החסידים שנדברו ביניהם אודות 'השגחה פרטית' נענה העשיר ואמר הרי עשיר גדול הנני, ונכסים ועסקים רבים תחת רשותי ברחבי העולם, דבר אחד אוכל לומר לכם 'לא השגחה ולא פרטית' אלא את הכל עושה הקב"ה בכבודו ובעצמו... כלומר, להוציא מלב רבים המהלכים מתוך מחשבה שהם עושים והם בונים במעשה ידיהם והקב"ה עומד ומשגיח עליהם... ומסיע להם, אלא יכירו וידעו כל באי עולם שהכל מעשה ה' ולא רק בסיוע ועזר ממעל.

וכה ביאר הרה"ק רבי יעקב מפשערוואסק זי"ע בפיוט הנאמר בליל פסח רם הודע כי לך היום אף לך הלילה, כי הנה מבקשים אנו מהבורא, רם - הקב"ה הרם על כל רמים, אנא ממך הודע אותנו, שנכיר הטיב שכאשר אנו מהלכים במחשבה כי לך - שהכל מידך ה', וכל המפעל שלך הוא, אזי אנו במצב של היום, כלומר שאנו רואים את האמת לאשורו כאור יום המאיר. אבל אם ח"ו נהלך במחשבה שאף לך - שאנו עושים והקב"ה גם עושה - והוא עוזר ומסייע אותנו, אז אנחנו במצב של הלילה...

הנה מדרך העולם לברך מיד בבקרו של יום ברכת שהכל נהיה בדברו על קאווע (קפה), ורמז יש בדבר, כי משקה זה נעשה ממים רותחים וחלב קר, מסוכר שיש בו מתיקות וקפה שהוא מר בטבעו, להורות לאדם מיד בתחילת יומו - איזה מקרה שיארע לך בחמימי או בקריי, מתוק או מר, 'שהכל נהיה בדברו' - בדבר ה'.

סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל. שבשנים קדמוניות בעת ישיבת רבים מאחינו בני ישראל בארצות איראפא (אירופה) נכנס יהודי (שלא היה מחסידי טשורטקוב) אל הרה"ק מטשורטקוב זי"ע לקבל ברכת פרידה, כי בדעתו לעקור דירתו לארה"ב מרוב מחסור הפרנסה, א"ל הטשורטקובער אברכך בברכת הדרך, אבל שליחות אחת אבקש לשלוח על ידך, שתמסור 'פריסת שלום' אל האלוקים של ארה"ב, נחרד האיש ושאל את הרבי וכי יש ח"ו שני רשויות... והרי הקב"ה יחיד הוא בעולמו, ואותו קוב"ה שברא ונמצא בארה"ב אף הוא נמצא כאן בטשורטקוב, ברחבי איראפא ובכל פינה נידחת שבעולם, א"ל הרבי, אכן, לזאת כוונתי, מדוע תדמה בנפשך כי בארה"ב תצליח בפרנסה יותר מכאן, הרי אותו הבורא שיפרנס אותך בארה"ב בידו לפרנס אותך כאן באיראפא. אגב, הלה אכן לא נסע, וניצלו חייו, כי היה לו טיקעט (כרטיס) באנייה הנקראת 'טיטאניק' ששקעה באותה הנסיעה למצולות ים.

ז. מגיד היה בעיה"ק ירושלים שרצה להמחיש כיצד על האדם לחיות תמיד כי הוא ביד ה' והשגחתו יתברך על האדם בכל עת ושעה, היה מספר, פעם יצאתי מביתי לרחובה של עיר ביום חורף כשמטר עז יורד מן השמים ופחד אחזני כי דרך ארוכה לפני, שמא אגיע לשם רטוב מכף רגל עד ראש, והנה אך יצאתי מפתח הבנין עצר רכב מכובד, שבעליו הינו מהתלמידים כאן, והולך אותי עד מחוז חפצי, וכך נשארתי יבש לגמרי.... אה... משראה המגיד את התלמידים עומדים ומשתוממים עד מאד מ'השגחה פרטית' ששמרו עליו מן השמים... נענה ואמר, רבותי, מה אומר לכם - הביטו וראו עוד השגחה פרטית נפלאה ביום המחרת יצאתי מביתי אף כאן ירד גשם זלעפות ובהשגחה פרטית יועדו מן השמים שלא אמצא רכב שיקחני ממקום למקום, והגעתי למחוז חפצי רטוב עד לשד עצמותי. אף ע"ז אענה ואומר הביטו וראו את ההשגחה פרטית שמן השמים רצו שכל בגדי יירטבו וכן הוה...

זו הגם היותה חוקה בלא טעם מעלה עליהם הכתוב באלו קיימו כל התורה אשר צוה ה' לאמר, כי קיום המצוה בלא טעם יגיד הצדקת האמונה והסכמת הנפש לקיים כל מצות הבורא וזה לך האות. ואולי כי לטעם זה רצה ה' שתמסר להם המצוה בדרך חוקה.

ובזאת יתהלל המחזיק באמונתו גם בעיתים הקשים כענין חק בלא טעם, ואף כשחשכה גדולה נופלת עליו יאמין בבורא ית"ש שהוא עשה ועושה ויעשה את כל המעשים, וכה ביאר השפת אמת זי"ע, הנה נאמר בפרשה זו שירת הכאר – אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה – ומדוע איננה נקראת 'שבת שירה' כפרשת בשלח שבה נאמרה שירת הים. אלא, כי שירה זו אמרו בני ישראל בעמדם על פתחה של ארץ ישראל אחר שכבר אירעו להם כל ניסי מדבר – שסיפק כל צרכיהם במדבר, מן ובארה של מרים וכו' והצילם משאר המלחמות, והמשורר ומזמר לאלוקיו בזמן כזה אין בזה כל כך רבותא. אמנם 'שירת הים'

בדיבורו של הקב"ה ובכוחו, ואם זהו רצון השי"ת שיוציא הסלע מים מספיק להודיע לו על כך ומיד מעיינות אזי יזובון.

כתב בספר 'מבחר הפנינים' לרבינו ידעיה הפניני (שער האמונה א) 'אמרו לחכם למה אין אנו רואים עליך סימן דאגה, אמר להם מפני שלא קניתי דבר ופקדתי ודאגתי עליו, והיינו שמעולם לא היה לי הפסד ואיבוד ממון וכדו' כלל, כי כל רכוש וחפץ שהיו ברשותי לא החשבתי כשלי, אלא כ'פקדון' בידי מאת הבורא יתב"ש, וממילא כשאבדתי חשבתי לעצמי - עד עתה נתנם השי"ת בידי, ועתה השבתי החפץ לבעליו, ומה לי לדאוג על הפסד דבר שאינו שלי.

אשרי אדם בוטח בך – גדול שכרם של הבוטחים בה' בכל עת וזמן

בפרשתן (יש ב) 'זאת חוקת התורה', כתב ה'אור החיים' הק' לבאר מדוע נאמר 'זאת חוקת התורה' ולא 'זאת חוקת הפרה', וז"ל. ובדרך רמז ירצה באומרו חקת התורה, שאם יקיימו מצוה

ח. מעשה באיש יהודי שנתפס ל'טיפה המרה' – בשתיה לשכרה יומם ולילה לא ישבותו, פעם תפסוהו חבריו כרגע לפני השתיה - כשעדיין היה בקבוק השיכר ביד ימינו והפקק ביד שמאל, והיו ידידיו ורעיו מפצירים ומתחננים אליו, שיעזוב מנהג רע זה, והראו לו איך שאיבד כל פרנסתו ב'זכות' שתיתו, וקרע את 'שלוש ביתו' ולא עוד אלא שכל סובביו מתרחקים ממנו... ענה להם ה'שיכור', שמעו נא רבותי דיינים מומחים, ראו נא את הבקבוק 'זעקס און נייניציגער' (תשעים וששה אחווי אלכוהול) אשר בידי וריחו נודף, אכן, יש תשעים וששה טעמים מדוע כה גרועה שתיתי, אך מה אומר לכם – 'טעמו' של בקבוק 'תשעים ושש' הלז גובר על כל ה'טעמים' שלכם... והנמשל, פעמים שנראה לאדם כי טוב ויפה לעשות מעשה פלוני – אך אם יראה שאינו על פי דרך התורה, אף אם נראה לו כי תועלת רבה תצא מכך – יעמיד לפני עצמו חומה – ויזעק לעצמו לא זו הדרך ישכון אור, אלא אחר ה' נלך כחק בלי טעם.

ובזה ביארו את האמור בסוגיא דקטורת (כריתות ו) – ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו, וכל הרואה יתמה, מדוע דייקא בקטורת שאלו 'ולמה... והשיבו מפני שהתורה אמרה, מדוע לא שאלו כן בהלכות שבת – ולמה אין מדליקין האש בשבת... מפני שהתורה אמרה, וכיו"ב בשאר מצוות, אלא, כי הקטורת הייתה עשויה להעלות ריח, ואם כן יש מקום לומר שנוסיף עליה דבש, ועי"ז יתרבה וישתבח ריחה לעילא ולעילא, ונמצא שקיימנו את רצון הבורא ביתר הידור – על זה אמרו מפני שהתורה אמרה – והיינו אף מה שנראה לך כמסייע לקיום התורה, אם אמרה תורה בפירוש אל תעשה כן הרי עליך ללכת אחרי התורה כחק בלי טעם, ולא ללכת אחר שכלך ה'מבין' כי כך וכך עדיף לעשות...

לא עלה עליה עול, וברש"י 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה (יומא סו:). ורמזו בזה כי זו תכלית המהרה - שלא יתרהר האדם אחר מידותיו של הקב"ה, אלא יהלך אחריו באמונה תמימה, כלשון רש"י על הפסוק (דברים י"ג) 'תמים תהיה עם ה' אלוך' - התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו'.

נאמרה כאשר עמדו ישראל בתחילת דרכם בעת אשר 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' - וגם צדה לא עשו להם ובכל זאת אמרו שירה מפני שהאמינו בה' והתחזקו בכמחון בחי העולמים, שירה כזאת נחשבת עד מאד לקרוא על שמה 'שבת שירה'.

אין לך רשות להרהר אחריה - אמונה פשוטה בחי עולמים

בפרשתן (י"ט נב) זאת חוקת התורה אשר ציוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר

ט. ותמימות זו צריכה להיות בשלימות וללא שום פגם, כמו שאמרו צדיקי קמאי, דאף דבתמימות הפרה אדומה קיימא לן (פרה ב ה) ששערה אחת שחורה אינה פוסלת ואכתי בכלל 'תמימה' היא (ורק שתי שערות פוסלות אותה), אבל במצוות 'תמים תהיה עם ה' אלוך' פוסלת אפילו שערה אחת, כי האמונה בחי עולמים צריכה להיות בשלימות ללא שום פגם.

לאידך, גדולה תמימות האמונה מתמימות הפרה, כי בפרה אם כבר נתהוו ב' שערות שחורות - נפסלה הפרה לעולם, מה שאין כן בתמימות האמונה אף אם נפסלה כבר - לעולם בידו לתקנה ולהשיבה לתמימותה השלימה, באמונה זכה וברה, מכאן ולהלאה חושבנא.

כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זי"ע (פר' קרח) וז"ל. ושמעתי מפי אבי מורי ורבי הרה"ק זי"ע, מעשה המובא בקדמונים שהיה אחד שהשתוקק לדעת שיחת חיות בהמות ועופות, והפציר מאד ברבו שילמדו חכמה זו. והיה רבו דוחהו, באמרו למה לך זאת, יותר טוב לך לעבוד את בוראך בתמימות. והיה כאשר הפציר בו עד מאוד, נעתר רבו לבקשתו, וילמדהו שיחת חיות בהמות ועופות, עד שהיה בקי ומבין היטב בשיחתו, והיה היום ויכנס התלמיד להאכיל את בהמותיו, וישמע את אחד השוורים גונח, וישאלהו אחיו לאמר על מה זאת נאנחת, ויענהו השור, כי שמעתי כרוז לאמר כי בעת הקרוב תפרוץ מגיפת דבר בקרב בהמותיו של בעל הבית זה, ועל זה ליבי דוי כי הקיץ הקץ על כל יושבי הרפת הזו. והיה בשמוע בעל הבית את שיחתו של בהמותיו, וימהר ויקח את כל בהמתיו אשר לו וימכור אותן אל השוחט, ותהי לו ממונו לפליטה. והיה אחר חודש ימים, ויכנס האיש להאכיל את העופות אשר לו, וישמע קול תרנגול מספר על שדפון העומד ליפול בשדותיו של בעל הבית הלזה, וילך בעל הבית גם בפעם הזאת וימכור את כל שדות תבואותיו, ויצל את ממונו מאבדון, וישמח האיש שמחה גדולה על כי השכיל ללמוד שיחת חיות ועופות ולהציל את נכסיו.

ויהי היום, ויבוא האיש לעשות מלאכתו, וישמע קול בעל חי מצעק ואומר, בקרוב יסתלק מאתנו בעל הבית, כי נגזר עליו למות בטרם עת רח"ל. והיה בשמוע האיש את הדברים האלה, ויחרד חרדה גדולה עד מאוד, וירץ אל רבו אשר למדהו חכמה זו. ויצעק אליו בבכי ובתחנונים הושיעה אדוני הושיעה, כי סר אליו מר המוות, ויען אותו רבו ויאמר לו, הלא אמרתי לך כלך לך מדרך זו, והלך עם בוראך בתמימות, הלא יוסיף דעת יוסיף מכאוב, אילו לא היית מציל את ממונך מן האבדון, היית עתה ניצול מן המוות, כי צער הנזק היה כפרתך וכמו"ש (תיקו"ז קמג:). 'אית מאן דפרע בנפשו ואית מאן דפרע בממונו'. אולם בעבור שהתחכמת למלט רכושך, נפלה הגזירה על ראשך רח"ל. הרי לנו שעל האדם להלך עם בוראו בתמימות

באר הפרשה - הקת

כתב הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (אות א) לכאורה קשה, היאך אמרינן שמצווה זו היא חק בלא טעם, הרי רבי משה הדרשן פירש טעמה – תבוא אם ותקנח צואת בנה העגל.

ומבאר הישמח ישראל בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, כי חטא העגל היה חסרון

האמונה, וכתשובת המשקל - על בני ישראל להתחזק ולהוסיף באמונה, לזה ציוס ה' בחוקה שאין לה טעם, שיקיימוה רק בכח האמונה. ובוה יכופר להם חסרון האמונה שהיה להם בעשיית העגל, נמצא שאין כאן כל סתירה, ואדרבה, חדא מיתרצא בחברתה, דוה גופא הטעם - מחמת שאין לה טעם.

ובביטחון, ולשמוח בחלקו שנתן לו השי"ת, ולא יתאוה לשולחן של אחרים, וידע בבירור שאם לא נתן לו השי"ת יותר ממה שיש לו, סימן הוא שזהו טובתו, ויתכן שאם היה מקבל עושר וכבוד היה צריך ח"ו לסבול עבור זה ייסורים נוראים בבריאות או בבנים, והשי"ת מנעו מכל זאת ברחמיו וחסדיו, עכ"ל.

י. שאלו את הגה"ק החפץ חיים זי"ע מהו 'א העכרער איד' (יהודי מרומם ונעלה), השיב ה'חפץ חיים' במשל לאדם העומד בסמוך לכותל, שאינו רואה מאומה לפניו מאומה זולת הכותל, אולם אם האיש העומד בפני הכותל אדם גבוה הוא, הרי הוא מביט מעל הכותל ורואה את כל המרחב אשר מצד השני של הכותל, כיו"ב הוא לענין הבטחון, פעמים ש'כל העולם נעשה לפניו ככותל', ועולם חשך בעדו, שאם הוא יהודי נעלה ומרומם - כלומר בעל בטחון כדת וכנכון, הרי הוא כאותו הגבוה המכיר ורואה גם את צידו השני של הכותל, אף הוא רואה שהכל לטובה ולברכה - ולא רק את החושך הנראה מצד זה של הכותל. ואף בעניני עבודתו כן, לא יחשוש בבוא אליו נסיונות וקשיים, וידע שעבודתו בזמנים הללו יעמדו לזכותו - כקין קיימת לו לעוה"ב. עובדא הוה במשמשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע שנגנבו לו הטלית ותפילין והגיע להתאונן בפני רבו על איבוד חפצי הקודש, נענה לו הרבי כדרכו בקודש במליצה ואמר לו, 'מה כל הרעש', הרי התפילין אינם כלל שלך, אלא אחד של רש"י ומשנהו של רבינו תם, והטלית שהיתה שם הרי היא 'טערקישע טלית' - של מדינת טורקי... וגם הסידור לא שלך היה אלא 'בארדיטשובער סידור', אם כן מה גנבו ממך, רק את ה'נרתיק' שהייתה ממילא קרועה ומחוררת לגמרי, וכי שווה להקים על כך תאניה ואניה...

והנה פשיטא שלא הוציא אותו צדיק מפיו מילתא דבדיחותא בעלמא, ולדידן יש מקום לומר, שהתורה והמעשים טובים שהאדם מקיים ועושה אינם שלו כלל, כי החינוך שקיבל מאבותיו ורבותיו הם אשר גרמו לו ללכת בדרך התורה והעבודה, ואילו הוא עצמו אינו אלא בית קיבול הממשיך את מה שקיבל מאביו ומרבותיו, והחורים שבכלי הקיבול - כלומר הנסיונות שהוא עובר הם שלו והם נקראים על שמו... ולרמיזא בעלמא יאמר, שעל כן מקובל אצל העולם לכתוב את שמם על נרתיק התפילין, ורמז יש בו, שחלק זה שייך לו באמת.

ועל כגון דא כבר אמר מי שאמר כי מצד הלכה למשה מסיני צריך שיהיו רצועות התפילין שחורות לגמרי, לרמז לו, שהרי התפילין הינם אות בין בני ישראל לאביהם שבשמים, ודייקא כשנראה לאדם שחשך עולמו לגמרי - משם יזכה לידבק בבוראו.

וכבר אמר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל כי החכם והפיקח יודע לנצל כל נפילה לעליה, משל לעשיר אשר ברשותו היה יהלום יקר ונדיר ביותר, ששוויו היה גדול מאוד לאין ערוך, כמובן שאותו עשיר שמר על יהלום זה כעל בבת עינו, לבל ינזק חלילה וחלילה, אך קרה פעם שהיהלום נפל ונעשה בו חריץ זעיר, החל העשיר בוכה ומיילל ומטפח על ראשו, על מחמד נפשו אשר לבטח כבר לא יהא לו שום תקנה היות ונעשה בו חריץ, עד שבא אליו אחד מידידיו ויעץ לו שיקח את היהלום וימשיך את החריץ עוד

במעשה שהראה היפך הגמור מביטול דעתם לדעת עליון, והכפרה על חטא זה שיביאו 'פרה אדומה' להיות להם חק בלי טעם והבנה, וכביאורו של רבי משה הדרשן - הובא ברש"י (ד"ה פרה, ועיין תנחומא בפרשתן ה') משל לבן שפחה שמינף פלטרין של מלך ציווה המלך ואמר, תבא האם ותקנה את צואת בנה, כך אמר השי"ת תבא הפרה ותכפר על חטא (בנה) העגל, כי בחוקת הפרה שאנו מוכיחים שהננו בטלין ומבוטלין לא שרירין ולא קיימין לגבי הקב"ה - בזה תהא כפרתנו ותשובתנו אל ה'.

ולבן נשתנה דין ה'פרה' משאר קרבנות, שכל הקרבנות אפרן מותר מכיוון שכבר גמרה לה פעולת הקרבן כשהעלו את האימורים על גבי המזבח (עיי' תמורה לג: תוד"ה הנשרפין), אבל כאן עדיין לא הגיע תכלית הקרבן עד שישרפו את הפרה, וזוה הכהן את ה'אפר'. כי כל ענין מהרתה של פרה הוא התבטלות גמורה אל ה' האלוקים, ואת זה מורים על ידי השריפה והכילוי עד אשר נעשה לאפר. ומטעם זה מביאים 'מים חיים' ומערבים אותם באפר הפרה, כי במים חיים לא נגעה יד אדם, ללמדנו, שאין יד אדם בשום דבר, אלא הכל בידי שמים ומאת ה' הייתה זאת".

מה טעם יש בה - קיום התורה והמצוות אף בלא הרגשת טעם

עד הנה נתבאר כי טהרת הפרה באה בחק בלי טעם. והנה תיבת 'טעם' מתפרשת לשני

יש שביארו את הכוונה שב'חוקת' הפרה, כי הנה היא באה לטהר את האדם מטומאת מת, והרי כל ענין מיתה באה לנו בגין חטא עץ הדעת, שאז גזר הבורא 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' (בראשית ג יט), ושורש החטא היה שרצו לדעת ולהבין. כדברי הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודיך, ל"ת יא חלק המחשבה ד), וכך היה תחילת החטא - 'ותרא האשה כי טוב העץ למאכל' (בראשית ג ו), ופירש שם רש"י 'ראתה דבריו של נחש', היינו שהתאוותה להבין ולדעת מדוע ולמה עושה הקב"ה כך וכך, ודרך זו היא כנגד רצונו יתב"ש - שגלך אחריו בתמימות, ונשיב לנחש בשפה ברורה לא - אחר ה' אלך בלא להבין, בלא שום טענה ומענה.

ברם, אבותינו כבר תקנו פגם זה בשעה שיצאו ממצרים וקיימו בנפשם 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' (ירמיהו ב ב), ולאחמ"כ כשעמדו על הר סיני וענו ואמרו 'נעשה ונשמע' - נעשה קודם לנשמע, והראו בזה שהם נסמכים ונשענים על ה' כתינוק הסומך בבטחה על אביו, והם מקבלים עול מלכותו יתברך - בקבלת עול תורה ומצוות בלא שום תנאי שקודם ישמעו ואחר כך יעשו - אלא 'כל אשר דיבר ה' נעשה' (שמות יט ח), ובזה נעשו בני חורין מיצר הרע הוא מלאך המוות אשר החל לשלוט עליהם בחטא עץ הדעת, כדרשת חז"ל (עירובין נד). חרות על הלוחות (שמות לב טז), אל תיקרי חרות אלא חירות מיצר הרע.

אך לא לזמן ארוך החזיקו בזאת המדרגה, שהרי עד מהרה - לאחר מ' יום נכשלו בחטא העגל,

מעט, עד שתתהווה חריטה מפוארת של שמו, וכך לא די שלא ירד שווי של האבן היקרה אלא עוד תוסיף שווי על שווי פי כמה וכמה, והנמשל לעניינינו הוא, שלפעמים קורה לאדם נפילה עד שהינו כבר מחליט בנפשו שאבד סברו ובטל סיכויו, אך האמת היא שדייקא בשעת משבר אז יכול אדם לעלות עוד ועוד על ידי שילמד בנפשו מהירידה לצורך העליה, וכך יגדל הרבה יותר ממה שהיה קודם הנפילה. יא. אמנם, על האדם לדעת שאמונה איתנה כזו אינה נקנית בנפש האדם אלא על ידי עבודה שירגיל את עצמו לחשוב בתמידות מחשבות אמונה והשגחה פרטית, ולא יבוא לחשוב - כבר עבדתי על אמונה ועדיין לא קניתי אותה קנין נפש, וכמשל ממנהגו של עולם, שלוקחים את הנערים לרופא מיוחד - שיישר להם את השיניים, פעם הסביר הרופא לנער את כל מהלך הדברים - עד שבמשך שנה תמימה

מתגברין עליו ועל נסיונותיו ועובדים את ה' בכל לב ונפש, זהו כביכול מזונותיו של הקב"ה - 'לפיכך כתב בה חוקה'.

הוסף על זה ב'הגהות' שם (מתוך הגהות דבר"י פר' קדושים) בשם זקינו הרה"ק מקאומיר זי"ע כי כלל זה שהזכרנו - 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' הוא עד עצם היום הזה אף בדור שפל כמונו, ומי שאומר שהיום אינו כן חס ושלום הוא שופה, כי צריך לידע שאנו קיום ה'חנות' של השי"ת, ובימים הקדמונים היה לו חנות גדול, והיה סוחר גדול, והיה לו פרנסה בריווח כביכול (והיינו בזמן שביהמ"ק היה קיים, והיה כהן בעבודתו ולוי בדוכנו, ואף לאחמ"כ עדיין היה העולם מלא בצדיקים), אבל גם היום אנחנו נותנים לו פרנסה, כי אם לא כן ממי הוא מתפרנס, וכי מבני ישמעאל ובני עשיו. רק העיקר לידע אז מען גיט איהם היינט גאר ווינציג צו לייזען (פי', שכהיום נותנים לו 'רווחים' קטנים מאד), אבל באמת גם היום אנו נותנים לו פרנסה - כי בשמים

אופנים, א. סיבת הדבר. ב. בקושי - מבלי להרגיש בו כל חיות והנאה. ועל שני הפירושים אפשר להמליץ כי המקיים את התורה אף כשאינו מבין את טעמו של דבר, וכן כשהדבר בא לו בקושי רב - קדוש ייאמר לו, והרי הוא נטהר כמיטהר ב'אפר הפרה'.

נוראות כתב הרה"ק הדברי ישראל זי"ע (ידי ישראל, חוקת), דכתיב זאת חוקת התורה, וברש"י 'לפי שהשמן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה מעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה. והנה, חק הוא לשון מזוני, כמו שנאמר 'הטריפני לחם חוקי' (משלי ל ח), ואמרו חז"ל 'ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים' (זוהר חדש ח"ג ז:), ומזוננו של הקב"ה כביכול - הוא התורה והמצוות והיינו כשהוא בא להם בקושי, בטרדות ונסיונות, וזהו לפי שהשמן ואוה"ע מונין את ישראל - שהשמן מביא עליהם טרדות ונסיונות שונים ומשונים - חדשים לבקרים עם רעיונות חדשים שלא שערום אבותינו, ובנ"י

יתיישרו שיניו על ידי ברזלים שונים תוך כדי טירחה רבה, לבוא אל הרופא וכו' וכו', לא הבין הנער מה לו ולכל הצרה הארוכה הזאת, והתחנן אל הרופא תפוס בחוזקה את השיניים ותיישר אותם בפעם אחת וחסת פרשת רופא, הסביר לו הרופא - לפי רום הבנתו, כי אם יתפסם באופן זה כבר לא יצטרכו ליישר את שיניו, שכן כולם כאחת יישברו, על כן יש להזיזם טיפין טיפין, ואז יגיעו השיניים על מכונם. כך הוא באמונה אי אפשר בפעם אחת לתפוס את כל האמונה בפעם אחת, אלא יחדירם בקרבו טיפין טיפין, עד שיקנה אותה כקנין נפש לנצח. וכן הדין בכל עניני העבודה - רק על ידי עבודה של טיפין טיפין יקנה קנין נצח את המידות ושאר קנינים כקנין נצח.

עוד נלמד מרופא זה המיישר את שיניו, כי פעמים שיאמר הנער מה לי להקפיד להחזיק את הברזלים הללו על שיני, הרי הנני כבר לובשם כחודש ימים ולא ניכר על השיניים לא יישור ולא שום תועלת, הרי תשובתו בצידו, שיבוא יום ויגלה כי כל שיניו נתיישרו להפליא... כך הוא נמי בעבודת ה' - פעמים נראה לאדם שאינו מועיל מאומה בעבודתו, לא נתיישרו מידותיו וכו' וכו', לזה אמרינן לבסוף תראה שכל מעט עבודה הועילה רבות, וכך פירשו את הנאמר (יחזקאל טו ז) 'כצמח השדה נתתיך' - כמו המשקה את צמח השדה שאינו רואה מיד שום תוצאה, ובכל זאת לא יעצור עצמו מלהשקות מחמת זה, אלא ימשיך להשקות יום אחר יום, עד שביום אחד יתגלה לעיניו שיצא פרח ויגמול שקדים לשם ולתהילה.

ומרגלא בפומייהו דצדיקי הדורות לומר עה"פ (תהילים לו א) 'רעה אמונה רעה מלשון מרעה - זיך פאשען' וזה אשר נדרש מיהודי לרעות עצמו באמונה מלא חפניים 'זיך אנפאשען מיט אמונה' בבורא כל עולמים (כיו"ב מובא ב'ברכת אהרן' בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע).

שהוא לחם עוני העשוי מקמח ומים בלא 'טעם' מיוחד, והמרור שלא די שאין לו טעם ערב לחך, הריהו ירק מר בלענה, אך כל אלה אינם אלא כהקדמה לשולחן עורך, לקרבן הפסח שיש בו טעם ויש בו ריח, וטעמו הטוב נשאר בפי האדם למשך שעות ארוכות שהרי אסור לבטל את טעמו - אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. אף קיום מצוות ה' בן הוא, מתחילה אין לו לאדם לחקור אחר דעת בוראו ואף אם אינו מרגיש כל 'טעם' והבנה במצוות מכל מקום ימשיך לקיים את רצון ה' בתמימות, ואף אם הדבר קשה ומר עליו כעין 'מרור', מ"מ אם ימשיך בתמימותו יזכה לבסוף לאור ה' הבהיר, לראות אך טובה מרובה וגילוי אלוקות.

יאמרו המושלים - כוחות עצומים טמונים באדם ויצאו לפועל כשיחשיב את תורתו ועבודתו

בפרשתן (יט ב) 'זאת חוקת התורה', הנה איתא בגמרא (ברכות לז:): 'ארבעה דברים צריכים חיזוק, ואלו הם, תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ'. ולכאורה קשה, וכי התורה והתפילה צריכים לחיזוק, והרי התורה נקראת עזו (ילקו"ש תהלים כא), והתפילה עומדת ברומו של עולם (ברכות ו:), הרי לך שהם 'מחוזקים' ועומדים, ומי שנצרך לחיזוק אינו אלא אנחנו קרוצי חומר... אם כן, היה לו לומר בארבעה דברים עלינו להתחזק.

וביארנו, שאכן, איננו צריכים כלל לחיזוק, כי הקב"ה העניק לכל איש מישראל כוחות אדירים עד אין שיעור וגבול בגבורה עזה בעזו ותעצומות^{יג}, ובאמת אין 'דבר קשה' העומד לנגד האדם. אין לנו אלא לחזק את התורה והתפילה, כלומר, להגדיל ולהחשיב בעינינו את התורה

שוקלין לפי ערך הנשמה, לפי ערך הגלות, ולפי ערך המרדה.

איתא ב'שפת אמת' זי"ע (תרג"ה ד"ה חכם) לבאר את שאלת החכם ב'הגדה של פסח' המחלק ארבעה בנים, כשהבן החכם מה הוא אומר 'מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אתכם' ותשובתו היא 'אף אתה אמור לו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן'. ולכאורה היכן חכמתו של זה השואל 'מה העדות והחוקים' הלא חוק הוא מצווה בלא טעם, והיאך יבקש 'טעם' ל'חוק' (אף הוא עצמו מבקש ומתחנן, ברצוני להבין היטב שהמצוות הריהן 'חוק בלי טעם', להבין שאיני צריך להבין את טעם הדבר אלא אני אמן לקיים את מצוות בוראי אף אם איני משיג בשכלי הקט בטעם המצווה).

ואכן, עיקר עבודת בני ישראל לעבוד את ה' כשאינם מרגישים כל טעם - כחק שאין לו טעם ובוה יזכו לבסוף להרגיש טעם ג"כ. ולכן עושים זכר ליציאת מצרים ולא להר סיני ולקריעת ים סוף כי בהם הייתה הארה גדולה לישראל, משא"כ יציאת מצרים הייתה רק ההתחלה. וזהו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, וכלשון הגמ' שיש להוציא ולהרחיק מיני מתיקה, והיינו שלא יביט על זמני האורה כי אינם אלא 'מתנת הבורא', והעיקר הוא העבודה הנעשית במצב בלי טעם כי היא נקראת על שמו, וזהו ושמרת את 'החוקה' הזאת ע"י זה למועדה - נעשה חג ומועד יותר מימים ימימה - משאר הימים טובים.

ולא משיבים ואומרים לו, 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן', כן הוא בליל הסדר, בראשונה אוכלים דברים שאין בהם 'טעם' הגון, דוגמת המצה

יג. סיפר המשגיח הגה"צ רבי גד"ל אייזנער זצ"ל שקודם המלחמה הכיר זקן אחד שהיה בן שישים (באותם הימים היה הדבר נחשב לזקנה של ממש) שהיה יושב ולומד בבית המדרש, ומדי פעם היה פונה לאחד מהעוברים ושבים ומבקש מעמו שיכין לו כוס תה, כי היה מרגיש בעצמו כי עקב 'זקנותו' ותשותו אין די כוח במתניו להכין לעצמו כוס משקה. וכבר היה מעשה שביקש מבחור עז פנים שיכין לו כוס תה, ואותו בחור השיב לו, וכי למה יטריח מע"כ בכל יום בכל עת ובכל שעה את המתפללים והלומדים שיכינו

באר הפרשה - הקת

יד

והתפילה כפי רום ערכם באמת – להבין ולהשכיל וחוחו הגדול של כל דיבור ודיבור של התפילה שהוא עולה למעלה למעלה עד כסא הכבוד לפעול כל מיני טובה וברכה לזה האומר, כמו"כ עלינו לחזק את כוח התורה בדעתו של אדם - לדעת מה רב חלקו וטובו של היושב ושונה אשר השכינה כנגדו וכל מילי דמיטב באים עליו. ואז, כאשר יחשיב את ה'ארבעה דברים' כראוי וכנכון ינצל ממילא את כוחותיו שניתנו לו מן השמים להשיג תורה ותפילה, מעשים טובים ודרך ארץ".

המשקה, יקום נא מר ויקיים בעצמו מצוות 'שימוש תלמידי חכמים' שהרי 'מצוה בו יותר מבשלוחו'... אך אותו יהודי נאנח ואמר לו צדקו דבריך, אך מה אעשה ואין כוחי במתני...

המשיך רבי גד'ל וסיפר - לאחר זמן מועט כבשו הרשעים הארורים את פולין ואני הוגליתי בשבר אחר שבר למחנות העבודה יחד עם אותו זקן, ושם ראיתי יגע ועמל חמשה עשר שעות מידי יום ביומו, והיה נושא על גבו משאות כבדים מנשוא, ושמא תשאלו, היאך עשה כדבר הזה - כי ידע שאם יתעצל אפילו במעט מיד תיפח נפשו על ידי אחד מהצוררים. ומשם למדתי כמה כוחות עצומים טמונים באדם, ואין עליו כי אם להוציא את כל אלו הכוחות מן הכוח אל הפועל, ויוכל לעשות ולפעול גדולות ונצורות.

אף משמיה של הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע מביא בנו הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (חיי שרה תרע"ח) שבכל אדם טמונים כוחות אדירים שאינו מגלה אותם כי אם בעת סכנה וכדו'. והיה אומר, כי כך הוא המציאות שבעת שפורצת שריפה בביתו של אדם, הרי הוא מגלה כוחות אדירים ובעוז ותעצומות להזיז ממקומם חפצים וארונות כבדים מנשוא בכדי להציל את בנו הקטן. ואל תאמר שרק עתה בעת סכנה קיבל כוחות אלו, כי באמת הנם חבויים בקרבו, ואינם כי אם מתגלים באלו המצבים.

וכפי שאמרו חכמי המחקר כי במשך ימיו של אדם אינו מוציא אל הפועל כי אם שבעה חלקים מתוך מאה מכוחו וגבורתו. ובשעת צרה וצוקה הרי הוא משתמש בכל כוחותיו

פעם ביקש הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע מעסקן אחד שיפעל בעניין מסויים, נענה העסקן, אעשה ככל שביכולתי לעשות, אמר לו הרבי, וכי השגה יש לך כמה כוחות ויכולת יש ביד האדם. שמע למעשה שאספר לך, אז תדע כמה כוחות ישנם בכל אדם, בימים שלפני ה'מלחמה', כשישבתי על כס הרבנות בעיר 'קלויזענבורג', מסרתי שיעורים כסדרן בבית המדרש, ומאחר שהספרים באותם הימים כבדים היו (בדפים עבים וכריכות גדולות וכבידות) העמידו לרשותי בחור מיוחד שסייע לי בנשיאת הספרים הרבים אל השיעור, שלא היה בכוחי לנשואם בעצמי... אך הנה באו ימים הקשים - ימות המלחמה, ולפתע גיליתי בעצמי כוחות אדירים, שכן הרשעים ימ"ש הכריחו אותנו לפנות את ההריסות בווארשא ועוד מקומות, ובאותם ימים הייתי נושא אבנים כבדות ופיסי ברזל שמשקלם עלה על משקל גופי, וכל זאת נמשך ימים רבים, בכל יום במשך י"ב שעות ויותר - כשאין אנו ניזונים אלא ממנת לחמם הזעומה, וכל זאת אך בכדי שאשאר בין החיים. אז למדתי, שאין גבול לכוחותיו של אדם. ואף אתה - סיים ואמר לעסקן - אם הבטחת שתעשה ככל יכולתך, דע לך שאחריות כבידה מוטלת עליך כעת, כי ללא ספק ביכולתך לעשות כן...

כיו"ב כתב הרמב"ן (וירא ד"ה והא' ניסה את אברהם, וכן המהר"ל 'דרך חיים' על מס' אבות במשנה דעשרה נסיונות) דכוונת הנסיון הוא, שיגלה האדם חוצה את כל כוחותיו הפנימיים - ולא ישאר בגדר 'צדיק נסתר' אלא צדיק נגלה. כי בכל אדם טמונים כוחות עצומים מאד, אלא שאינו משתמש בהם. לזה נותן לו הקב"ה נסיון ואז יגלה הוא עצמו כי יש בקרבו כוחות אדירים, אלא שמוטל עליו לגלותם - להשתמש בהם לתועלת עבודת ה' ברוחניות ובגשמיות. יג. ויתבונן בעצמו, כי הנה עפ"י הרוב קשה לו להשכים קום, לצאת ממיטתו מבעוד ליל, וכל אדם יענה

במשה רעיא מהימנא (וברמב"ן כתב שהחטא אינו מפורש בקרא, ומוזה נבין עד כמה אין הפגם אלא כי אם דקה מן הדקה), מכל מקום לדידן ייאמר, ללמוד מכאן ארחות חיים ליישר נתיבותינו בדרך התורה והמצווה.

הדברי שמואל זי"ע (ד"ה יען) מכאר הטעם שהכה משה את הסלע ולא דבר אליו, מפני שנשא קל וחומר בעצמו, אם לאחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף כשהיו ישראל ברום המעלה ציוה הקב"ה להכות את הצור, הרי 'קל וחומר' שיש להכותו אחר הנפילה שנפלו ישראל בחטא העגל ובמרגלים, וכבר אינם ראויים להתגלות גדולה כזו - שיעשה להם גם שיצאו מים מן הסלע כדיבור גרידא. ובאמת, ק"ו זה מופרך מעיקרא - כי ההתחזקות הבאה לאחר הנפילה חשובה לאין ערוך - להעלות את האדם למעלה מהמקום שעמד עליו בטרם נפילתו, ואף שבתחילה היו ראויים למים רק ע"י הכאה על הצור, הרי מעתה ראויים הם שיעשה להם גם כדיבורי.

נוראות איתא ב'שפת אמת' (חוקת תרל"ז) לבאר מדוע בשירת הבאר לא נזכר שמו של משה רבינו אלא 'או ישיר ישראל' (כא ז), ואילו בשירת הים כתיב 'או ישיר משה ובני ישראל', כי בים סוף - קודם שחטאו ישראל בעגל היו שווים במעלתם עם משה והיה יכול לומר שירה עימם. אמנם שירה זו הייתה לאחר תיקון החטא והתיישרות דרכים עקומים - ששבו בני ישראל

אמנם 'אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו' (ע"ז ג), והעיקר שיתגבר האדם מעל טבעו, כפי כוחו ומעמדו שהעמיד לו הקב"ה וכבר נחשב לו כמי שהגיע לרום המדרגה, כביאורו של היעב"ץ (אבות ד כב) על המשנה שאין לפניו לא משא פנים ולא מקח שוחד ודע שהכל לפי חשבון. ולכאורה קשה, וכי אין לפניו משא פנים, והרי עינינו הרואות שפלוני נולד בטבע טוב ואילו רעהו נולד בטבע רע. על זה יישב מיד ודע שהכל לפי חשבון, כי אף שהקב"ה נתן שכל באדם לבחור בטוב ולמאוס ברע, מכל מקום, בכואו לדון את האדם ידון אותו לפי יצרו וטבעו, יש צדיק אשר לפי טבעו היה יכול להיות צדיק גדול יותר וממילא ראוי הוא לעונש ר"ל. ולאידך, יש רשע אשר לפי טבעו היה לו להרשיע בכפלי כפליים, אלא שכבש את יצרו - על כן מטיבים לו רבות מן השמים - לפום צערא אנרא. זהו אומרו 'הכל לפי חשבון' - היינו לפי חשבון הנסיונות והקשיים שהיה לו להתגבר עליהם. ומסיים שם, וזה הענין מסיר רוב מבוכת צדיק ורע לו רשע וטוב לו, כי הכל תלוי כפי עבודתו והתגברותו מעל טבעו.

הרוצה בתשובה - מעלת השבים בתשובה יותר מצדיקים גמורים

בפרשתן (כ יב), 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני וגו'.

ראשית דבר נקדים לאמר שאין לנו שמוץ השגה

ויאמר אין כוחי במתני להשכים קום, והנה, אם יזכר באותה שעה כי היום יש לו איזה 'טיול' וכיו"ב הרי עד מהרה נמצאנו מחוץ למיטתו - מניין לו 'כוחות' הללו, והיאך אירע כדבר הזה, כי לרוב חשיבות הדבר יקל עליו לקום ולשבור את טבע השינה... והיינו דאמרין, כאשר יחשיב האדם את התורה והתפילה ומעשים טובים בחשיבות יתירה, יתגלו בו כוחותיו לעשות כל הנצרך על הצד היותר טוב.

יד. וכבר פירשו מה דאיתא בגמ' (שבת לא.) שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, וביאורו, כי רגל הכוונה על הילוכו של אדם, ואותו הגר רצה להתגייר בתנאי שיהא תמיד במצב של עליה - רגל אחת - רק עליות, וכתשובה לכך דחפו שמאי באמת הבנין, לרמז לו שכשם שאי אפשר לבנין בלא מדרגות העשויות הן לעליה הן לירידה וכך הוא שלמות הבנין, כך אי אפשר לאדם בלא עליות וירידות, ולא עוד אלא שמהירידות מתעלה האדם כאשר מתגבר עליהם לעבוד את השי"ת ומתחדש כנשר נעוריו.

ביסוד זה פירשו צדיקים את דברי רש"י בריש הפרשה 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקת, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה'. לכאורה קשה, והרי רש"י בעצמו הביא את טעמו של רבי משה הדרשן ש'פרה אדומה באה לכפר על חטא העגל'.

אלא ביאורו, שאכן היצר מרמה את האדם ומפתהו להתכונן במצוה הזאת ובטעם שיש בה - שהיא באה לכפר על עוון העגל. כי בזכירת האדם את נפילותיו וכשלונותיו יתייאש לגמרי מלשוב אל צור מחצב נפשו. לזה אמרה תורה גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר - החזק בכוחה של תשובה מבלי להרהר אחריה אם תועיל לך או לאו, ישבח האדם מכל עוונותיו ונפילותיו, ויאמין בכוחה שבוודאי תועיל לו ותהא מקובלת בכל זמן ועל כל חטא יי.

בתשובה, לכן בשירה זו לא נזכר מרע"ה כי הם נעשו גבוהין ממנו, כענין 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד'. ישמע חכם ויוסף לקח לחזק את עצמו בכל עת ובכל שעה, שעל ידי נפילותיו הרי הוא מתעלה יותר ממי שלא חטא יי.

הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (דיבור הראשון בפרשתו) מבאר בענין מי מריבה יי, שמשנה רבינו עשה חשבון לעצמו, היות אשר פגם בדיבורו על ידי שקרא לישראל גוי קדוש בשם 'מורים', מעתה אין כוח בדיבורו לפעול להוציא מים מסלע, ולכן לא דיבר אל הסלע, אלא הכהו, וזה היה כביכול הפגם, שלא האמין שבהרהור תשובה אפשר לו למחוק את כל מה ש'פגם' באמירת שמעו נא המורים. והגם שאין לנו כלל דעה ובינה בענין נשגב זה, מכל מקום לימוד גדול יש כאן שאף מתוך שפל המצב הפתח פתוח - אם ישוב מיד יתקבל באהבה וחיבה לרחמים ולרצון לפני קונו יי.

טו. ועצם הרצון להתחזק אף הוא בכלל ההתחזקות, מסופר על אחד מתלמידי הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע שביקש מלפניו שיפתח את ליבו, השיב הרה"ק שאין לו את המפתח הנכון לליבו, חזר אותו חסיד ואמר, אם כן יבקע הרבי את לבבי הערל במסמר ויקרע סגור ליבי, נענה לו הרה"ק ואמר, אם כן, הרי שלבך כבר נפתח לרווחה.

מעשה באחד שבא לרבו ותינה בפניו שנכנסו בו הרהורי כפירה רח"ל, שאל אותו הרבי וכי מה אכפת לך ממחשבות אלו, נזדעק החסיד ואמר וכי הנני כופר ח"ו, אמר לו הרבי אם כן אתה בעצמך העדת שהינך מאמין בחי העולמים.

טז. על פי דעת הרמב"ם (שמונה פרקים סוף פרק ד) שעיקר החטא היה במה שאמר משה רבינו לישראל 'שמעו נא המורים', לפי שקרא לעם בני ישראל הקדושים בשם 'מורים' נחשב לו הדבר לחטא ופשע,

יז. מסופר שפעם נכנס הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע (מובא גם על הרה"ק הר"ן מלעכאוויטש, שאמר לאברכים בשם הרה"ב) לבית מדרשו וראה את החבריא יושבים מתוך שברון הלב, מחוסר אונים כנגד היצר הרע, אמר להם מקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים קד ג) 'השם עבים רכובו' שכביכול הקב"ה שם מרכבתו - משרה שכינתו על אנשים עבים וגסים, אך בתנאי ש'מהלך על כנפי רוח', שהם מנסים להתרומם אליו כמי שיש להם כנפים.

יח. איתא ב'דרשות חתם סופר' (ח"א לג:): וז"ל. הנה נ"ל, דאותן המים (מי חטאת לטהר את האדם - בזמן הזה) ע"י שהאדם המושרש בחטא הוא נמשל לפרה אדומה, ובהכניע עצמו בתשובה וחמימות התענית הרי נפשו כ'עפר' ואפר פרה, ומי הדמעות הם מים חיים בלי ספק הבאים מאפר פרה ונתונים בכלי חרס, הגוף כחרס הנשבר... אך להיות מטבע מי חטאת שהם אינם מים טהורים, שהרי עכ"פ נשאר טמא עד שיטבול

באר הפרשה - הקת

יז

חוקת התורה - הטהרה על ידי לימוד התורה הקדושה

וכבר אמרו חז"ל (ברכות לב.) ארבעה דברים צריכים חיזוק בכל יום, ופירש"י (ד"ה צריכין חיזוק) שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו, ואז יזכה להיאחו בעץ החיים ולהטהר בצילו. וידע כי במידה שאדם מודד מודדין לו, כמה שהוא יאחו עצמו ב'עץ החיים' זו תורה - אפילו מי שיש לו רק 'קביעות עתים' אם יעמוד על הקביעות תחזיק התורה אותו.

הנה כתיב בפרשתן (יט יב) 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר', רמזו בה הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע כי שלישי מרמז על תורה כדאיתא בגמרא (שבת פח.) 'אורי'אן תליתאי לעם תליתאי, על ידי תליתאי, ביום תליתאי, בירחא תליתאי, ובא הכתוב לומר 'הוא יתחטא ביום

בפרשתן (כא יח) 'במחוקק במשענותם', וביאר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתן) מחוקק היינו 'חוקי' התורה הקדושה, וכפי במשענותם - הבטחון שהאדם נשען וסומך עצמו על התורה כך היא נחקקת בלבם, משל לאדם הטובע בנהר וזרקו אליו חבל - אומרים לו הזהר מאד לאחוז בו כי חייך תלויין באחיזתך בזה החבל, כמו כן בדברי תורה כל כמה שאדם אוהו כה יותר מגינה עליו התורה"י. ובכך מבאר את מאמר הכתוב (משלי ג, י"ח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה' שדיקא זה שמחזיק בדברי תורה, אוהו ואינו מרפה, דייקא בשבילו התורה היא עץ חיים.

אח"כ... היות והקב"ה מסייע ל'בעל תשובה' הרי הוא לו כמקוה טהרה, וברגע הזיית מי חטאת - היינו דמעת העין הנ"ל, באותו הרגע בעצמו הקב"ה מטהרו במקוה שלו, עכ"ל.

יט. כתב הגה"ק החפץ חיים זי"ע ('תורת הבית' פ"ג) בענין לימוד התורה מצוי מאד אצל הלומדים שיראה שאינו מצליח כל כך בלימודו (להיות בקי בע"פ, או שעצם העסק בתורה יקשה עליו) ממילא יתירשל לגמרי מהלימוד, ובאמת אין נכון הדבר, וכמו שאחז"ל משל לשר אחד שציווה לאיש שימלא הכלי שלו מים, ועבור כל דלי יתן לו דינר זהב, והנה בשולי הכלי היה נקב, וניסה האיש למלאות, ונשפכו לו כל המים דרך הנקב על הארץ, על כן פסק מלמלאות, עבר שם חכם אחד ושאלו מדוע פסקת מלמלאות, השיב האיש - מה תועלת בפעולתי, הרי הכל נשפך על הארץ, אמר לו החכם - מה איכפת לך, הלא שכר זהובים אתה נוטל, גם השר מכיר את הכלים שלו אלא שהוא רוצה להנות אותך, כן הדבר הזה בקי' אלף אלפים, הקב"ה מכיר כל איש ואיש וטבעו אם הוא זכרן או לא, וכן כל כיו"ב משאר קשיים ונסיונותיו, ואעפ"כ ציווה לכל ישראל שילמדו תורה, ויחזרו עליה, ומה איכפת לו לאדם... כל תיבה ותיבה שהוא לומד הוא מצוה בפני עצמה - חטוף ואכול עד כמה שידך מגעת, ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך.

כ. משלו משל למי שקנה רכב בהון רב ועצום, ויהי בבואו ליסע עמו לא קם ולא זע הרכב, נתמלא הקונה חימה ומיהר לרוץ אל המוכר - מדוע רימיתני לקחת ממני אלפי דאלער בשעה שרכב זה אינו שוה מאומה - שהרי ניסיתי ליסע עמו, והוא לא זז אפילו כמלוא הנימא, צחק המוכר למשמע 'טענותיו' הטפשיות, ואמר לו אכן אם לא תכניס געז (דלק) לקרבו של הרכב לא יוכל הרכב לזוז ממקומו, עשה הקונה כציווי המוכר, ואכן, הרכב נסע על מי מנוחות כראוי וכיאה לרכב יקר כזה, אך... אחר כמה ימים שוב נעצר הרכב ולא רצה לזוז ממקומו, עתה בא הקונה בחמת זעם אל המוכר, ודרש מאתו שיחזיר לו כל הממון שקיבל מידי לפני שבוע ימים, ויחזיר לו רכב זה שאינו שוה כקליפת השום... אמר לו המוכר, כך הוא דרכם של כלי הרכב, אף שכבר שילמת עליהם טבין ותקילין, מכל מקום עדיין נדרש ממך למלאותו עם געז בכל עת ובכל שעה... כיו"ב בדברי תורה - יתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו, ואף העוסק בתורה עליו תמיד להתחזק.

באר הפרשה - הקת

יה

איתא ב'רוקה' (בפרשתן) על הפסוק 'זאת חוקת התורה', הוקשה חוקת התורה לפרה אדומה, מה פרה אדומה מטהרת אף התורה מטהרת לומדיה לשמה^{כא}.

השלישי שאפשר לאדם להיטהר ע"י דברי התורה הקדושה, וביום השביעי קאי על יום השב"ק שהוא מטהר את בני ישראל (עיי' של"ה פרשת חוקת דרך חיים תוכחת מוסר בעי"ז).

ואם יאמר האדם הן אני עץ יבש – אטום וחתום לבי מלהבין איזה דבר בתורה, צא תאמר לו – טעות גדולה בידך, כי אמנם לפעמים יצטרך האדם לנקות עצמו מעט בכדי לזכות להבין את אמרי התורה, אך אין דרך לבוא לידי זה כי אם על ידי עסק התורה עצמו, וכה פירש הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע (אבל משה' תחילת ההספד על ה'חתם סופר') כי אנו מבקשים ותפתח לבנו בתלמוד תורתך, ואם היה פירושו כפשוטו היה לו לומר 'ותפתח לבנו לתלמוד תורתך', ומהו בתלמוד, אלא הכוונה לפתוח את הלב שייכנס בו יראת ה', או כל מידה נכונה, והנה כל דבר סגור פותחים במפתח, ומהו ה'מפתח' לפתוח בו את הלב, היינו התלמוד, נמצא שעם הלימוד יפתח לבו ויכנס בו כל דברי התורה אשר ילמד^{כב}.

נמצינו למידים, שלא יטוש ה' את עמו, ואף כהיום שאין בידנו 'אפר הפרה' לטהרנו מטומאותינו – חס רחמנא עלן, ונתן לנו את התורה הקדושה, למען נוכל טהר עצמנו על ידי לימוד התורה והעסק בה.

וכדברי האוה"ח הק' בספרו 'ראשון לציון' (משלי סימן ב) דהנה איכא תלתא מיני טהרה, טבילה הגעלה וליבון באש, והליבון הוא החזק מכולם, וכמו כן הפוגם בנפשו ח"ו צריך לזככה ולנקותה, ויש כמה דרכים לכך, כגון על ידי יסורים ועוד אופנים שונים, אך אין טהרה כיגיעת התורה שהיא דומה בליבון באש, דכתיב (ירמיה כג כט) 'הלוא בה דברי באש' השורפת ומכלה את כל הרע שבו, ומזככת את הנשמה בכל מיני טהרה.

כא. סיפר הרה"ג רבי לייבל שפירא שבהלוותו של הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע ראה איזה יהודי בא בימים מתושבי העיר מאנראו (שלא נמנה על חסידי הרה"ק) העומד וממרר בבכי על פטירתו של האי צדיקא, מששאלוהו מה לו כי יבכה כל כך, נענה היהודי ואמר שבשנות המלחמה הנוראה שהה יחד עם הרבי במחנה אושוויץ הזכור לדראון עולם, ומשם נקשרה נפשו בנפש הרבי – קשר בפנימיות הלב המביאו עתה לידי בכי גדול ונורא בהסתלקותו של הרבי. בתוך דבריו נזכר היהודי ב'דברי תורה' שאמר הרבי בזמן 'סעודה שלישית' באותם הימים הקשים בפר' חוקת (כשהרבי שוכב על הדרגש העליון והוא על הדרגש התחתון), הרבי אמר אז (לעצמו) 'תורה' ודיבור אחד נשמר בזכרונו של היהודי, על הפסוק 'זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר', וכה אמר, זאת 'ראשי תיבות' 'זכור אל תשכח'. היאך יזכור האדם את התורה, אשר צוה – בגימריא ק"א (101) כי השונה פרקו מאה ואחד פעמים יזכור תלמודו (תו"ח סנהדרין צט), עוד עצה נתונה לו ה' – שילמוד תורה לשמה, ויזכור את ה' תמיד, והשלישית לאמר – שיאמר את דבוריו בקול רם (עיי' עירובין נד).

כב. דברים אלו אמרם הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע בהספידו על החתם סופר זי"ע, וכה היו דבריו – מנהג ישראל להתחיל את ההספד בדברי תורה. והביאור בזה, כי הקב"ה אמר למשה עבדו (במדבר כ ח) 'ודיברתם אל הסלע' ואיתא במדרש (ילקוט'ש במדבר כ, רמז תשס"ג) שאמר לו 'ודברתם אל הסלע' – שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע, הרי כשרצה לשבור האבן ולהוציא ממנו מים ציווה עליו לומר דבר הלכה, כי הוא מסוגל להוציא מים מן האבן. וכן בדין כשאנו רוצים לשבור לב האבן להוציא ממנו מים – דמעות על אדם כשר, אומרים איזה דבר הלכה ויצאו המים אף מאלו הנוכחים שליבם לב אבן.

באר הפרשה - הקת

יט

אדם כי ימות באהל - רציפות הלימוד

ד' אמות של הלכה שאמרו חז"ל (ברכות ח.) ששם השכינה שורה, בוודאי ילמוד ביראה ולא יסיח דעתו לדברים בטלים, עכ"ל.

ויזכור שבשעה שעוסק בתורה הקב"ה יושב ושונה כנגדו (תנר"א רבא יח ב), ומהאי טעמא החמירו כל כך ב'מפסיק ממשנתו' (אבות ג ז) משום שבפנותו לשוח שיחת חולין הרי כביכול מפנה ראשו לשכינה, ואין לך מרידה במלכות גדולה מזו (ראשית חכמה שער הקדושה סוף פי"ד, מהר"ל באבות שם).

ובספר חסידים (קמז) שהקב"ה אומר על המפסיקים ממשנתם 'ועושין בי מה שאין עושין אפילו בשיחת חולין, אדם העוסק בשיחת חולין אינו מפסיק מדבר לדבר אחר, והם מפסיקים דברי לעסוק בדברים בטלים'.

הוסיף על זה ב'רוח חיים' (לר"ח מוואלז'ין אבות ו ז) שיש ללמוד באימה וביראה, כי איך לא יאחזנו חיל ורעדה בהעלותו על לבו שאפילו הכהן הגדול לא היה לו רשות ליכנס לפניו לבית 'קודש הקדשים' רק ביום הכיפורים, מחמת ששם הייתה עיקר השראת השכינה, אם כן, עתה שהוא בתוך

נפרוש כפינו אל ה' שיושיענו בתשועת עולמים, ונזכה כולנו להתחזק באמונה פשוטה, להיות עינינו ולבנו תמיד אל ה', ונזכה להטהר בטהרה גמורה הן בדיבור והן במעשים, לעסוק בחוקי חורב מתוך ישוב הדעת ושלוות הנפש כביאת גוא"צ בב"א.

וכיו"ב לכל הרוצה שיקויים בו מקרא שכתוב (הושע יג ח) ואקרע סגור לבם יוכל לעשות זאת על ידי שיקרא פרק אחד או הלכה אחת...

כעין זה כתב הרה"ק השפת אמת זי"ע שבאם רואה אדם שליבו סתום לדברי תורה אזי הדרך לפתחה היא אך ורק על ידי לימוד התורה הקדושה.

בדומה לזה כתב הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זי"ע דברים נפלאים ופתח פיו במשל למה הדבר דומה, לאחד הנכנס אל בית היין, ועז חפצו לטעום מעט מן האדום האדום הזה, אך אין לו כי אם כוס אחת שאינה נקיה, עד שנפשו קצה לשתות בזה הכוס, ואילו מים חיים לתת אל כלי ולשטוף את הכוס גם לא היה שם בנמצא, מה עושה האיש, הרי הוא לוקח מעט מהיין הרב המצוי מימינו ומשמאלו, ועם היין ירחץ את הכוס בכדי שיוכל לשתות הימנו יין ולהתענג מפרי הגפן, וממנו נלמד וכן נעשה גם ביינה של תורה, שאל יאמר האדם הן אני עץ יבש אין בי לא תורה ולא מעשים מלא אנוכי בעוונות עד שאיני יכול ללמוד את התורה הקדושה והטהורה, כי לא כך הם פני הדברים, אלא העצה היעוצה היא שילמד האדם את חוקי חורב ויעסוק בדברי תורה ביגיעה וזאת התורה אשר ילמד תנקה ותטהר את נפשו רוחו ונשמתו, עד אשר יגיע למדרגה הראויה לשתות מהיין הטוב בלימוד התורה ואף להשקות עם רב ללמוד וללמד את תלמוד תורתך.

כג. בפרט הדברים אמורים בשבוע הזה שסגולה גדולה יש בה להתעלות בדברי תורה, וכבר כתב המג"א (סי' תק"פ) 'כתב התניא ביום הששי פרשת חוקת נהגו יחידים להתענות שבאותו היום נשרפו כ' קרונות מלאים ספרים בצרפת ולא קבעו אותו בימי החודש מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת התורה' זאת חוקת התורה ומתרגמינן דא גזירת אורייתא ולכן עם ה' חיזקו ונתחזקה בפתגמי אורייתא.